

หมอลำหมู่ หมอลำเพลิน

เป็นการลำที่มีผู้แสดงครบหรือเกือบจะครบตามจำนวนตัวละครในเรื่องที่ดำเนินการแสดงมีอุปกรณ์ประกอบทั้งฉาก เสื้อผ้าสมจริงสมจังและยังมีเครื่องดนตรีประกอบ แต่เดิมที่มี

หลัก ๆ คือ พิณ (ซุง หรือ ซึง) แคน กลอง การลำจะมี ๒ แนวทาง คือ ลำเวียง จะเป็นการลำแบบลำกลอนหมอลำแสดงเป็นตัวละครตามบทบาทในเรื่อง การดำเนินเรื่อง ค่อนข้างช้า แต่ก็ได้อรรถรสของละครพื้นบ้าน หมอลำได้ใช้พรสวรรค์ของตัวเองในการลำ ทั้งทางด้านเสียงร้อง ปฏิภาณไหวพริบ และความจำ เป็นที่นิยมในหมู่ผู้สูงอายุ

ต่อมาเมื่อดนตรีลูกทุ่งมีอิทธิพลมากขึ้นจึงเกิดวิวัฒนาการของ ลำหมู่อีกครั้งหนึ่งโดยได้ประยุกต์กลายเป็น ลำเพลิน ซึ่งจะมีจังหวะที่เร้าใจชวนให้สนุกสนาน ก่อนการลำเรื่องในช่วงหัวค่ำจะมีการนำเอารูปแบบของ วงดนตรีลูกทุ่งมาใช้เรียกคนดู กล่าวคือ จะมีนักร้อง(หมอลำ) มาร้องเพลงลูกทุ่งหรือบางคณะหมอลำได้นำเพลงสตริง ที่กำลังฮิตในขณะนั้น มีหางเครื่องต้นประกอบ นำเอาเครื่องดนตรีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เช่น กีตาร์ คีย์บอร์ด แซ็กโซโฟน ทรัมเป็ต และกลองชุด โดยนำมาผสมผสานเข้ากับเครื่องดนตรีเดิมได้แก่ พิณ แคน ทำให้ได้รสชาติของคนตรีที่แปลกออกไป ยุคนี้นับว่า หมอลำเฟื่องฟู มากที่สุดคณะหมอลำดัง ๆ ส่วนใหญ่จะอยู่ในแถบจังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม อุบลราชธานี

หมอลำหมู่สามารถแบ่งตามทำนองของบทกลอนลำได้อีกซึ่งแต่ละทำนองจะออกเสียงสูงต่ำไม่เหมือนกัน ได้แก่ ทำนองขอนแก่น ทำนองกาฬสินธุ์ มหาสารคาม ทำนองอุบล เป็นต้น

คณะหมอลำที่บ้านคอนแก้ว เดิมเคยเล่นเป็นคณะแล้วทำการเลิกไปประมาณ ๓๐ ปี

เนื่องจากการแสดงหมอลำมีการวิวัฒนาการเปลี่ยนไป ผู้ที่ชมมีน้อยลง และผู้ที่ทำการแสดงมีครอบครัว และแยกไปทำมาหากิน ทำให้คณะหมอลำเพลินที่เคยก่อตั้ง คือ คณะ อ.อำนาจเจริญศิลป์ ที่เคยแสดงโดยใช้เครื่องปั่นไฟ มีเครื่องดนตรีน้อยชิ้น มีแค่ พิณ โปรง กลองชุด และแคนเท่านั้น โดยเมื่อประมาณ ๓๐ ปีก่อนนั้น พ่อประมวล โคนแก้วที่เป็นผู้ก่อตั้ง คณะ ได้ว่าจ้าง อ.คำเที่ยง ทองจันทร์ เป็นผู้มาฝึกสอนให้ โดยให้ค่าจ้าง ๓,๐๐๐ บาท แต่เมื่อพ่อประมวลมีอายุมากขึ้น ก็หึงการแสดงทำให้ปัจจุบันการแสดงหมอลำเพลินที่บ้านคอนแก้ว จึงไม่มีการสืบทอด คงเหลือแต่ผู้ร่วมงานที่ยังคงเล่นและร้องหมอลำได้แต่ก็กระจัดกระจายกันออกไป

การแสดงหมอลำเพลิน ในอดีต มักจะนิยมแสดงเมื่อมีผู้มาจ้างตามงานต่างๆ แต่เมื่อเวลาเปลี่ยนไป การจ้างหมอลำเพลินก็ไม่มีผู้นิยม เนื่องจากความชอบของคนในปัจจุบันจะหันไปชอบหมอลำซึ่งซึ่งมีจังหวะที่เร้าใจมากกว่า

การฟื้นฟูวงคณะขึ้นมาอีกครั้งเพื่อสมศักดิ์ แสสนสุพรรณ (การสัมภาษณ์)ให้ข้อเสนอแนะว่า คงจะต้องใช้เวลา เพราะได้ทิ้งกันมาเป็นเวลานาน และไม่มีการถ่ายทอด เนื่องจากการแสดงของคณะหมอลำเพลิน ต้องใช้ผู้แสดงค่อนข้างมาก เป็นจำนวน ๑๐ คน และตัวประกอบอีกค่อนข้างเยอะ นอกจากนั้นปัจจัยสำคัญในการสืบทอดต่อไปของหมอลำเพลิน คงจะต้องมีการถ่ายทอดสู่ลูกหลานต่อไป โดยที่มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดมีโครงการปราชญ์ชาวบ้านถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่ลูกหลาน ที่จะต้องการให้มาถ่ายทอดศิลปการแสดงหมอลำเพลินต่อเยาวชนในอนาคตต่อไป

เนื่องจากการที่คณะหมอลำเพลินไม่ได้มีการจัดตั้งขึ้นมา การรับงานแสดงหรือค่าตอบแทนจึงไม่สามารถกำหนดได้ แต่เมื่อมีการแสดงในการจัดเก็บข้อมูลครั้งนี้แล้ว ทางคณะจะมีการตกลงเพื่อรับงานแสดงต่อไป ว่าค่าตอบแทนควรเป็นเท่าไร

การแต่งกายของคณะหมอลำ ยังใช้เครื่องแต่งกายแบบดั้งเดิม ที่เป็นการประยุกต์อิงมาจากการแสดงลิเกของภาคกลาง โดยผู้ชายจะสวมเสื้อก๊ัก มีกางเกง ผู้หญิงจะสวมชุดคล้ายชุดลิเก โดยชุดเครื่องแบบการแสดงในการจัดเก็บข้อมูลครั้งนี้ ได้ยืมมาจากคณะการแสดง ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เก็บข้อมูล ณ บ้านดอนแก้ว ตำบลวังหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อเดือนสิงหาคม-ธันวาคม

๒๕๔๕

โดย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด